

Co-funded by
the European Union

KOMUNIKAT PRASOWY

Konserwacja Ołtarza Wita Stwosza w bazylice Mariackiej w Krakowie wyróżniona Europejską Nagrodą Dziedzictwa / Nagrodą Europa Nostra 2023

Bruksela / Haga, 13 czerwca 2023

[Komisja Europejska](#) i [Europa Nostra](#) ogłosiły dzisiaj laureatów Europejskiej Nagrody Dziedzictwa / Nagrody Europa Nostra 2023. W tym roku 30 wyjątkowych dokonań na polu dziedzictwa z łącznie 21 państw zostanie uhonorowanych tym najwyższym europejskim wyróżnieniem (*pełna lista poniżej*). Wśród tegorocznych laureatów w kategorii Konserwacja znalazł się [Ołtarz Wita Stwosza w bazylice Mariackiej w Krakowie](#). Wyrzeźbiony w latach 1477–1489 przez przybyłego z Norymbergii artystę ołtarz jest powszechnie uznawany za arcydzieło gotyku. Jego drobiazgowa konserwacja, oparta na pogłębionych badaniach, była prowadzona *in situ* przez ponad 1000 dni i angażowała zespół najlepszych specjalistów z Polski i zagranicy.

W reakcji na ogłoszenie zwycięzców z 2023 r., **Margaritis Schinas**, Wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej odpowiedzialny za promowanie europejskiego stylu życia, który obecnie odpowiada za kulturę, stwierdził: „Każde osiągnięcie tegorocznych Europejskich Nagród Dziedzictwa / Nagród Europa Nostra jest wynikiem niezwykłych umiejętności i zaangażowania, zbiorowego i indywidualnego, obejmującego miejsca i tradycje dziedzictwa w całej Europie. Honorując te osiągnięcia, potwierdzamy również nasze zdecydowane zaangażowanie w ochronę wspólnego dziedzictwa kulturowego, ponieważ jest ono niezbędne dla naszego poczucia wspólnoty jako obywateli i społeczności Europy”.

Cecilia Bartoli, światowej sławy mezzosopranistka i Prezydent Europa Nostra, powiedziała: „Serdecznie gratuluję tegorocznym laureatom Europejskiej Nagrody Dziedzictwa / Nagrody Europa Nostra 2023 zasłużonego uznania. Są to inspirujące przykłady, które naprawdę przyczyniają się do budowania piękniejszej, zrównoważonej i sprzyjającej włączeniu społecznemu Europy. Historie ich sukcesów pokazują, w jaki sposób można przezwyciężyć przeciwności losu, łącząc fachową wiedzę, poświęcenie, kreatywność i innowacyjność. Nie mogę się doczekać spotkania z nimi osobiście i uczczenia wszystkich zwycięzców podczas ceremonii wręczenia nagród podczas Ceremonii European Heritage Awards w naszej ukochanej Wenecji, mieście wpisanym na Listę światowego dziedzictwa UNESCO”.

Profesor Jacek Purchla, wiceprezydent Europa Nostra, podkreśla nie tylko szczególne miejsce arcydzieła Wita Stwosza w historii sztuki europejskiej, ale fakt dostrzeżenia przez jury Nagrody międzynarodowego wymiaru spektakularnej operacji konserwatorskiej przeprowadzonej w Krakowie. „Zbyt rzadko nasza polska troska o dziedzictwo kulturowe i profesjonalizm naszych konserwatorów dostrzegane są dziś zagranicą. Tegoroczna nagroda to więc nie tylko wielkie wyróżnienie dla Parafii Mariackiej, ale i okazja dla Polski do dzielenia się naszymi dobrymi praktykami w opiece nad skarbami europejskiego dziedzictwa ze wspólnotą międzynarodową. Na propagowaniu takich niezwykłych dzieł, jak krakowski Ołtarz i jego spektakularna konserwacja, polega misja Europa Nostra”.

Zwycięzcy zostaną uhonorowani podczas ceremonii wręczenia nagród European Heritage Awards, która odbędzie się **28 września** w [Palazzo del Cinema](#) w **Wenecji**. To prestiżowe wydarzenie uświetni swoją obecnością **Cecilia Bartoli**, Prezydent Europa Nostra. Planowany jest także udział w tym ważnym wydarzeniu wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej **Margaritisa Schinasa**. Podczas ceremonii ogłoszona zostanie lista laureatów **Grand Prix** oraz **laureat Nagrody Publiczności**, wyłonieni spośród tegorocznych laureatów. Każdy z nich otrzyma 10 000 euro. Ceremonia będzie punktem kulminacyjnym [Europejskiego Szczytu Dziedzictwa Kulturowego 2023](#), zorganizowanego przez Europa Nostra przy wsparciu Komisji Europejskiej, w dniach 27–30 września w Wenecji – mieście światowego dziedzictwa.

Publiczność może [głosować online](#) na laureata, który zdobędzie Nagrodę Publiczności 2023 (również w wysokości 10 000 euro).

Ołtarz Wita Stwosza w bazylice Mariackiej w Krakowie

W 1978 roku historyczne centrum Krakowa wraz z bazyliką Mariacką zostało jako jedno z pierwszych miejsc wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. Skarbem bazyliki Mariackiej jest gotycki ołtarz Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny, wyrzeźbiony przez Wita Stwosza w latach 1477–1489. Niezwykły projekt konserwacji ołtarza, podjęty *in situ*, przywrócił go w 2021 r. do pierwotnego stanu i ukazał piękno arcydzieła norymberskiego mistrza.

Projekt został dofinansowany przez Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa (SKOZK), Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urząd Miasta Krakowa oraz Parafię Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny.

Ołtarz Mariacki, który powstawał przez 12 lat, jest dzisiaj największym zachowanym późnogotyckim retabulum szafiastym. Jego pierwotne wymiary to 18 metrów wysokości i 11 szerokości. Bohaterką ołtarza jest Maria, patronka kościoła. Pośrodku postacię wysokie na niemal 3 metry charakteryzuje realizm, dynamika układu ciała i ekspresja, z jaką przedstawione zostały draperie. Za modeli posłużyli Witowi Stwoszowi mieszkańcy średniowiecznego Krakowa – przedstawieni w naturalistyczny sposób z różnymi ułomnościami i defektami. Ołtarz jest złożonym wykładem teologicznym, arcydziełem sztuki rzeźbiarskiej i dokumentacją epoki, w której powstał. Do dziś jest źródłem wiedzy o kulturze, obyczajach i historii miasta, kluczem do zrozumienia jego mieszkańców, ich wyobrażeń oraz religijności.

W 2012 r. zgłoszono obawy co do stanu zachowania ołtarza i powołano komisję, która miała go ocenić. Opinia brzmiała: stan ołtarza jest „stabilny, ale zagrożony”. Zachowanie tego bezcennego dziedzictwa wymagało podjęcia programu badań, konserwacji i działań zapobiegawczych.

Mając na uwadze rangę obiektu i sprawowaną nieprzerwanie liturgię, ołtarz nie mógł być wyłączony z dotychczasowego trybu funkcjonowania. Od 2015 r. przez ponad 1000 dni pracowano w zorganizowanej na terenie bazyliki roboczej pracowni na tyłach ołtarza. Przed ołtarzem stanęły rusztowania, a odwiedzający świątynię mogli obserwować, co robią konserwatorzy. Przez ich ręce przeszło ponad 200 figur i kilka tysięcy odrębnych elementów snycerskich.

Konserwacja przeprowadzona przez ekspertów z Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie objęła pełne spektrum możliwości naukowych. Drewno struktury ołtarza zostało skonsolidowane, wszelkie ubytki zostały uzupełnione zgodnie z poszanowaniem pierwotnie zastosowanych technologii. Usunięto późniejsze przemalowania polichromii, skorygowano układ poszczególnych elementów takich jak: anioły, gloria i mikroarchitektura na korpusie oraz predelli. W rezultacie prac odsłonięto pierwotną, gotycką karnację postaci i obramowań, co aktualnie przybliżyło odbiorców do oryginalnych zamysłów pracowni mistrza. Badania i analizy posłużyły również do opracowania wytycznych dotyczących zapobiegania pożarom i ewakuacji.

Istotnym elementem projektu były szeroko zakrojone konsultacje międzynarodowe, w których uczestniczyli znawcy konserwacji rzeźby gotyckiej z Polski i Europy, którzy wymieniali się wiedzą i pomysłami, co zaowocowało wieloma nowymi odkryciami.

„Renowacja tego wspaniałego ołtarza jest wyjątkowym i unikalnym osiągnięciem. Skrupulatna konserwacja Ołtarza Wita Stwosza w bazylice Mariackiej, oparta na wnikliwych kwerendach, została przeprowadzona przez fachowców, którzy wykazali się ogromnym szacunkiem i wrażliwością dla oryginalnego dzieła. Projekt połączył osoby z różnych krajów, odzwierciedlając międzynarodowe znaczenie tego miejsca oraz potrzebę współpracy w zachowaniu dziedzictwa europejskiego” – wskazało Jury Nagrody. „Jednocześnie, będąc jednym z największych ołtarzy gotyckich na świecie, jest to osiągnięcie o imponującej skali”.

Z Norwegii do Portugalii, z Francji do Ukrainy: oto laureaci Europejskich Nagród Dziedzictwa / Nagród Europa Nostra 2023¹

Konserwacja i adaptacja

[Steam Engine Brewery, Lobeč, CZECHIA](#)

[Friluftsskolen Open-Air School, Copenhagen, DENMARK](#)

[Hôtel de la Marine, Paris, FRANCE](#)

[Royal Gardens of Venice, ITALY](#)

[Museum of Urban Wooden Architecture, Vilnius, LITHUANIA](#)

¹ Zwycięzcy wymienieni są alfabetycznie według krajów.

[Wit Stwosz Altarpiece in St. Mary's Basilica, Kraków, POLAND](#)
[Mudéjar Ceilings of the Cathedral of Funchal, Madeira, PORTUGAL](#)
[Deba Bridge, Gipuzkoa, SPAIN](#)
[Ruins of the Monastery of San Pedro de Eslonza, Gradefes, SPAIN](#)

Badania

[Scientific-Archaeological Studies for the Preservation of Ezerouyk, ARMENIA/FRANCE](#)
[Proto-Industrial Architecture of the Veneto in the Age of Palladio, ITALY](#)
[Safeguarding of the Artisanal Fishing Technique "Arte-Xávega", PORTUGAL](#)

Edukacja, szkolenia i umiejętności

[MADE IN: Crafts and Design Narratives, AUSTRIA/CROATIA/SLOVENIA/SERBIA](#)
[ACTA VISTA, Marseille, FRANCE](#)
[Carpenters without Borders, Paris, FRANCE](#)
[National Centres for Restoration of Historic Vessels, NORWAY](#)
[Pathfinders of the Waters, Danube Delta, ROMANIA](#)

Zaangażowanie obywateli i podnoszenie świadomości

[Village Square Meer, Antwerp, BELGIUM](#)
[Budapest100, HUNGARY](#)
[Museum of Literature Ireland \(MoLI\), Dublin, IRELAND](#)
[Open for You, ITALY](#)
[ALMADA Project, Lisbon, PORTUGAL](#)
[Via Transilvanica, ROMANIA](#)
[Un-archiving Post-industry, UKRAINE](#)

Mistrzowie dziedzictwa

[Hambis Tsangaris, CYPRUS](#)
[Sergio Ragni, ITALY](#)
[Cláudio Torres, PORTUGAL](#)
[Saving Ukrainian Cultural Heritage Online \(SUCHO\), UKRAINE/INTERNATIONAL PROJECT](#)

Nagrody Europa Nostra 2023 dla wyróżniających się projektów z Wielkiej Brytanii

W tym roku nagrody Europa Nostra zostały przyznane dwóm niezwykłym projektom związanym z dziedzictwem z kraju europejskiego, który nie bierze udziału w unijnym programie Kreatywna Europa.

[Cleveland Pools, Bath, UNITED KINGDOM](#) (Konserwacja i adaptacja)
[MINIARE: The Art & Science of Manuscript Heritage, Cambridge, UNITED KINGDOM](#) (Badania)

Dwie dekady prezentowania doskonałości związanej z dziedzictwem w Europie

[Europejskie Nagrody Dziedzictwa / Nagrody Europa Nostra](#) zostały ustanowione przez Komisję Europejską w 2002 r. i od tego czasu są koordynowane przez Europa Nostra. Od 21 lat Nagrody są kluczowym narzędziem rozpoznawania i promowania wielorakich wartości dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla europejskiego społeczeństwa, gospodarki i środowiska.

Nagrody akcentują i promują doskonałość dziedzictwa i najlepsze praktyki w Europie, zachęcają do transgranicznej wymiany wiedzy i łączą interesariuszy dziedzictwa w sieciach. Nagrody przyniosły zwycięzcom znaczne korzyści, takie jak większa (między)narodowa rozpoznawalność, dodatkowe fundusze i zwiększona liczba odwiedzających. Ponadto Nagrody sprzyjają zwiększonej trosce o nasze wspólne dziedzictwo wśród obywateli Europy. Dodatkowe fakty i liczby dotyczące Nagród można znaleźć na [stronie internetowej Nagród](#).

Rozpoczął się nabór zgłoszeń do edycji 2024 Nagrody. Zgłoszenia można przysyłać online za pośrednictwem strony www.europeanheritageawards.eu/apply. Prześlij swoją aplikację i podziel się swoim know-how!

KONTAKT

EUROPA NOSTRA

Audrey Hogan, Specjalistka ds. Programów

ah@europanostra.org,

T. +31 70 302 40 52

Joana Pinheiro, Communications Coordinator

jp@europanostra.org,

M. +31 6 34 36 59 85

KOMISJA EUROPEJSKA

Sonya Gospodinova

sonya.gospodinova@ec.europa.eu

+32 2 2966953

EUROPA NOSTRA HERITAGE HUB W KRAKOWIE

Katarzyna Jagodzińska, Kierowniczk

katarzyna.jagodzinska@krakowheritagehub.org

WIĘCEJ INFORMACJI

[Press release in various languages](#)

Informacje o zwycięzcach:

[Information and Jury's comments](#)

[Videos](#) (in high resolution)

[Photos & e-banners](#) (in high resolution)

[Creative Europe website](#)

Tło

Europa Nostra

[Europa Nostra](#) jest europejskim głosem społeczeństwa obywatelskiego zaangażowanego w ochronę i promowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Jest to ogólnoeuropejska federacja organizacji pozarządowych zajmujących się dziedzictwem, wspierana przez szeroką sieć organów publicznych, firm i osób prywatnych, obejmująca ponad 40 krajów. Jest największą i najbardziej reprezentatywną siecią dziedzictwa w Europie, utrzymującą bliskie relacje z Unią Europejską, Radą Europy, UNESCO i innymi organami międzynarodowymi. Założona w 1963 r. obchodzi w tym roku swoje 60-lecie.

Europa Nostra prowadzi kampanie mające na celu ratowanie zagrożonych zabytków, miejsc i krajobrazów Europy, w szczególności poprzez [7 Most Endangered Programme](#). Promuje doskonałość na polu dziedzictwa poprzez [European Heritage Awards / Europa Nostra Awards](#). Włącza się w proces definiowania i wdrażania europejskich strategii i polityk związanych z dziedzictwem poprzez dialog z instytucjami europejskimi i koordynację [European Heritage Alliance](#). Od 1 maja 2023 Europa Nostra przewodzi europejskiemu konsorcjum wybranemu przez Komisję Europejską do realizacji pilotażowego projektu [European Heritage Hub](#). Europa Nostra jest także oficjalnym partnerem inicjatywy [New European Bauhaus](#) opracowanej przez Komisję Europejską oraz regionalnym współprzewodniczącym sieci [Climate Heritage Network](#) na Europę.

Creative Europe

[Creative Europe](#) to program UE, który wspiera sektor kultury i sektor kreatywny, umożliwiając im zwiększenie ich wkładu na rzecz społeczeństwa europejskiego, gospodarki i środowiska życia. Z budżetem w wysokości 2,4 mld euro na lata 2021–2027 wspiera organizacje działające na polu dziedzictwa, sztuk scenicznych, sztuk pięknych, sztuk o charakterze interdyscyplinarnym, wydawnictw, filmu, telewizji, muzyki i gier wideo, a także dziesiątki tysięcy artystów oraz profesjonalistów z zakresy kultury i sztuk audiowizualnych.

